

PROJEKT VÝCHOVY ARCHITEKTŮ A URBANISTŮ K PÉČI O ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Výchova k péči o životní prostředí je důležitou součástí systému vzdělání a výchovy těch, kteří životní prostředí přetvářejí a chrání. Na fakultách architektury, vzhledem k vysoké profesionální odpovědnosti urbanistů, územních plánovačů a architektů jako tvůrců a ochránců vysoké kvality životního prostředí, nabývá pak tato výchova zvláštního významu.

Cílem výchovy k péči o životní prostředí na FA by měla být produkce architektů a urbanistů – jako odborníků v oblasti životního prostředí. Je třeba vybavit je nejen potřebnými technickými znalostmi, ale také širokými přírodovědnými vědomostmi a navíc praktickými schopnostmi a zformovaným systémem názorů, charakterových rysů a odpovědných postojů k životnímu prostředí.

To by měl umožnit ucelený systém výchovy urbanistů. K jeho nejdůležitějším funkcím by mělo patřit:

- Usnadnit posluchačům pochopení a zhodnocení vzájemného vztahu člověka a společnosti a jejich prostředí. Dále má umožnit studentům orientovat se ve sférách vlivu, kterými na sebe člověk a jeho životní prostředí působí.
- Na základě tohoto poznání a další cílevědomé výchovy má vést k vytvoření takových postojů při rozhodování, profesionální činnosti a chování urbanistů a architektů, jakých je třeba v zájmu vytvoření optimálních materiálně prostorových podmínek pro zdravou existenci a harmonický rozvoj jednotlivců a společenských skupin.

Oblasti působení ve výuce urbanistů

V zájmu účinné výchovy je nutno souběžně působit v těchto oblastech:

- Předávat poznatky o vzájemných vztazích organismů k prostředí, zvláště člověka k prostředí ovlivněného jeho

činností, o jeho potřebách vzhledem k tomuto prostředí a vlivu okolního prostředí na lidský život, vývoj člověka a další jeho reprodukci. Načrtnout ekonomické aspekty tvorby a ochrany životního prostředí. Základní i nejnovější poznatky tohoto druhu shrnout do optimálního systému z hlediska přenosu informací ve vztahu učitel – posluchač a podporovat v této oblasti schopnosti u studentů.

- Naučit vysokoškoláky v rámci studovaného oboru aktivnímu tvůrčímu přístupu k životnímu prostředí, vytvořit v profesi architekta systém technik, dovedností a návyků týkající se dané problematiky, rozvíjet praktické schopnosti k ochraně životního prostředí.
- V pedagogické praxi i mimo ni rozvíjet a rozlišovat zájmy vztahující se k životnímu prostředí, poukázat na ekologické problémy, aktivizovat i kladně ovlivňovat motivaci v této oblasti, podporovat potřeby a požadavky na kvalitní životní prostředí a usměrňovat je.
- Aktivizace vlivu vysokoškolského učitele v morální oblasti osobnosti vysokoškoláka mu umožní vytvoření uceleného souboru názorů, postojů a charakterových rysů, které povedou k odpovědnému přístupu k našemu životnímu prostředí a k citlivému užití vědomostí v praxi.

Nástin metodiky výchovy urbanistů k péči o životní prostředí

Toto uvážené a cílevědomé působení vysokoškolského učitele na posluchače je rozděleno z hlediska metodiky výchovy na několik etap:

- a) úvod do problematiky,
- b) oblast teorie životního prostředí,
- c) oblast tvorby životního prostředí,
- d) oblast ochrany životního prostředí,
- e) oblast syntézy v praktické činnosti,
- f) oblast odborného prohloubení.

Úvod do problematiky je předpokládán během návštěvy střední školy. Zahnuje vstup a seznámení se základními pojmy. Zahnuje ucelený systém poznatků z biologie, fyziky, chemie, společenských věd. Stává se základem pro zvládnutí odborných předmětů na vysoké škole.

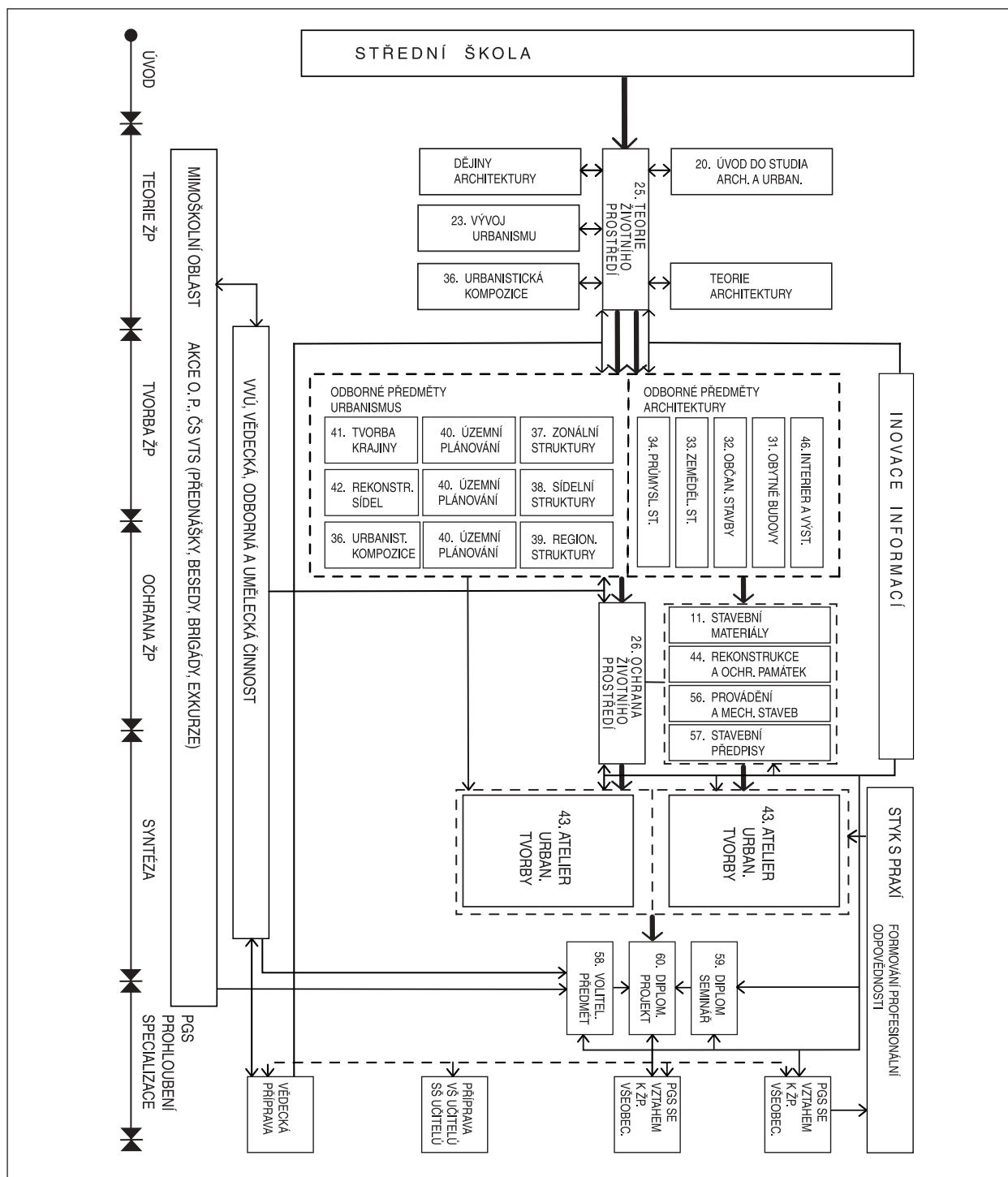
Jednotlivé odborné předměty ovšem nedávají komplexní pohled. Teprve samostatný předmět teorie životního prostředí poskytuje první teoretická východiska a sjednocuje znalosti posluchačů různých středních škol. Dává základní metodický přístup k problematice. Vedle něj existují teoretické pasáže i další předměty společného základu, které doplňují hlavní přednášku.

Tvorbu životního prostředí zastupují odborné předměty, především typologie a ateliéry architektonické a urbanistické tvorby. Důraz je kladen především na tvůrčí, tj. aktivní složku. Zahnutá je tvorba obytného, pracovního, rekreačního prostředí.

Předmět zaměřený na ochranu životního prostředí je nutno dále rozvíjet. Je možné v budoucnosti zavést obdobný předmět samostatně nebo jej nahradit ochranou životního prostředí vyučovanou v rámci odborných předmětů s důrazem na legislativu, normy a předpisy.

Syntetická fáze probíhá v období vysokoškolské specializace. Znamená tvůrčí aplikaci dříve nasbíraných poznatků a jejich ověření na konkrétním projektu. Zpětná vazba, tj. zkušenosti z praxe, ovlivňuje výběr prohloubení ve volitelných předmětech.

Fáze specializace předpokládá doplňování poznatků v době, kdy už je absolvent zařazen v praxi. Podle pracovního umístění se připravují specializační a inovační kurzy a postgraduální studium. Tam, kde chybí z dřívějšíka teoretické zázemí, zavádějí se všeobecné kurzy. Pro vedoucí a odborníky se zřizují vysoce specializované přednášky. Výsledky nejnovějších výzkumů jsou zaváděny do výuky na FA.

Důležité je i ověření, jak jsou ekologické poznatky posluchači přijímány, zda jsou internalizovány a zda je posluchači dovedou aktivně používat ve své tvorbě. Zde se nabízí možnost využívat tzv. kritik, tj. periodických hodnocení zejména ateliérových prací, ke zdůraznění ekologických aspektů pomocí soustavy kritérií. Vychází z toho, že každá stavební činnost a každá budova ovlivňuje okolní prostředí. V oblasti bytových a občanských staveb (kultura, školství, distribuce, sport atd.) se vlastně vytváří nové umělé prostředí a výrazně se ovlivňuje nejbližší okolí budovy,

mění se městský interiér, upravuje se krajinné prostředí. Důsledky se projeví v oblasti dopravy, spotřebě energie, znečišťování prostředí a změnou mikroklimatických poměrů. Proto je třeba především v etapě návrhu a provádění stavby usilovat o respektování ekologických vazeb, o vztah k prostředí, který navazuje na klimatické a přírodní danosti.

Z hlediska tvorby a ochrany životního prostředí je možné návrhy posuzovat podle těchto kritérií:

- aplikace systémového ekologického přístupu v návrhu, optimalizace funkcí

architektury v ekologických systémech biosféry;

- regionální a lokální systémy ekologické stability a jejich úloha v krajině či ve městě;
- variantnost řešení, vyhodnocení v ekologických a energetických bilancích, ekonomická a energetická optimalizace (především vytápění a osvětlení);
- minimalizace potřeby zdrojů a energetické náročnosti;
- minimální využití přírodních systémů, obnovitelných a regenerovatelných zdrojů, vyřešení koloběhu vzduchu,

- vody energie a hmot v domech a sídlech; prioritou bezodpadových technologií, např. solárních domů a recyklace hmot;
- co největší exploatace stavebně fyzikálních vlastností konstrukcí a materiálů a aplikace architektonické kompozice z hlediska životního prostředí;
 - omezení znečištění vzduchu, vody, půdy, snížení produkce odpadů, hluku a otřesů, eliminace nežádoucích aerodynamických jevů;
 - zachování biologické rovnováhy živé přírody, navrhování a ochrana vhodné vegetace, ekologická stabilita území;
 - příhodné včlenění budovy do krajinného a urbanistického prostředí, využití přírodních daností;
- zabezpečení normovaných vlastností mikroklimatu pro zdravé bydlení, odpočinek, společenský život i pracovní aktivity v bytových, občanských a výrobních stavbách;
 - vytvoření takového hmotně prostorového prostředí, které by predisponovalo utváření optimálních mezilidských vztahů a psychosociálního klimatu (sociální ekologie, sousedství, eliminace kriminality atd.);
 - optimalizace provozních a dopravních vztahů, bezpečnost prostorů a budov.

Tento program systému výuky urbanismu na FA VUT není zdaleka definitivní. Potřebuje dotvořit. Proto by se mohl stát především podkladem pro diskusi širokého

okruhu odborníků především z městských a obecních úřadů, projektových kanceláří, stavebních úřadů, ekologických výzkumných organizací a institucí, kde se denně řeší otázky z tvorby a ochrany životního prostředí. Nové náměty mohou inspirovat a korigovat výchovnou práci na FA a tak zvýšit připravenost urbanistů při řešení těchto složitých otázek. Potřeba odborníků, tj. především architektů a urbanistů, kteří by měli opravdu fundovaně řešit tuto složitou problematiku rychle narůstá, zejména v projekční oblasti a pak státní správy a samosprávy.

Karel Schmeidler